

PREDGOVOR

Pravni leksikon prvo je univerzalno leksikografsko djelo na hrvatskom jeziku, s istoznačnicama na engleskom, njemačkom i francuskom jeziku, koje sustavno i cjelovito obrađuje pravo i pravnu znanost.

Leksikografski zavod Miroslav Krleža izdanjem *Pravnoga leksikona* ostvaruje tako program svojega utemeljitelja, koji je još 1954. istaknuo potrebu izradbe »enciklopedije pravnih i društvenih nauka«. Otad su pravo i pravna znanost pregledno i fragmentarno obrađivani u *Općoj i Pomorskoj enciklopediji*, u *Pomorskom leksikonu*, *Hrvatskom općem leksikonu*, *Ekonomskom leksikonu* i *Općem religijskom leksikonu*, a životopisi istaknutih pravnika osobito u *Hrvatskom biografskom leksikonu*.

Prva pravna djela na hrvatskom jeziku crpla su građu iz pravnih vrela, kulturno-povijesnih spomenika: *Bašćanske ploče* (1105), statutâ hrvatskih i dalmatinskih srednjovjekovnih gradova (1220–1305), *Vinodolskoga zakona* (1288), hrvatskoga kajkavskoga izdanja *Decretuma* (1574) I. Pergošića – što je, uz *Prinos za hrvatski pravno-povijesni rječnik* V. Mažuranića (1908–22), postalo temeljem pravno-povijesnoga istraživanja. Mnogobrojna izdanja *Narodnih novina* od 1952., Informatorovi pravni rječnici (1965–75) i Masmedijini pravni i poslovni rječnici (1990–2000) vrijedna su djela što obrađuju pravo i pravnu terminologiju na hrvatskom jeziku.

Tijekom 230 godina postojanja Pravni fakultet u Zagrebu marom svojih nastavnika objavio je bogatu pravnu literaturu, osobito udžbeničku, a 1983. započeo rad na Pravnoj enciklopediji. Nakon pet godina razradbe koncepcije i prikupljanja građe, s Leksikografskim zavodom zaključen je 1988. ugovor o preuzimanju i izdavanju te enciklopedije, ali je ostala nedovršena i rad je na njoj 1991. obustavljen.

Donošenjem *Ustava Republike Hrvatske* 1990. hrvatsko pravo našlo se pred korjenitim promjenama društvenih odnosa i novim državnopravnim strukturama. Posljednje desetljeće XX. st. u znaku je Domovinskoga rata, obrane slobode i suvereniteta, mirne reintegracije istočne Slavonije i Podunavlja te pravnoga uređivanja neovisne, socijalne, demokratske i međunarodno priznate države. Provesti ustavno načelo po kojem vlast proizlazi iz naroda i pripada narodu kao zajednici slobodnih i ravnopravnih državljana izniman je pravnički izazov uspostave hrvatske državnosti: neposrednim odlučivanjem i izborom predstavnika u sva tijela državne vlasti, uvođenjem demokracije, privatnih vlasničkih odnosa, tržišnoga gospodarstva, zaštite ljudskih prava, višestranačkoga političkoga i parlamentarnoga sustava, izgradnjom samostalne zakonodavne, izvršne i sudbene vlasti.

Razvoj Republike Hrvatske ovisi o ulozi i funkcioniranju pravne države, primjeni pravnoga ustroja, društvenoga morala, dosegnutih normi europskoga prava te o stabilnim odnosima i suradnji u regiji. Mnogobrojnim reformama sustav se poboljšava, ali učestale izmjene i dopune zakonâ unose pravnu nestabilnost, a nerijetko kratkoročna rješenja nisu znanstveno približena ni usustavljena. U takvim okolnostima kodifikacija hrvatskoga zakonodavstva nije moguća, a započetim pregovorima Republika Hrvatska pred vratima je Europske unije i NATO, pa prilagodba europskim standardima i propisima ima prednost pred sistematiziranjem ukupnosti vlastitih normi i pravila.

Prihvaćanjem projekta *Pravnoga leksikona* potkraj 2002. Leksikografski je zavod, svjestan svoje društvene uloge, odlučio upravo zbog tih razloga pripremiti cjelovito pravno znanstveno i stručno djelo.

Pravni leksikon iscrpan je pregled: pravne znanosti, njezinih grana, disciplina, kategorija i teorija; povijesti prava i pravnih sustava; hrvatske pravne povijesti i suvremenoga državnopravnoga sustava, njegovih izvora, instituta, pojmova i pojava. Daje usporedni pregled s međunarodnim, osobito europskim pravnim i demokratskim iskustvom nastanka Europske zajednice, razvoja Europske unije i europskih integracija u primjeni ljudskih prava, sa stanjem zajedničkoga života i poštovanja osobnih prava čovjeka i građanina u suvremenoj pravnoj državi XXI. st. Na 1872 stranice, u 152 127 redaka obrađene su

6584 natuknice. Glavna područja obrađena su u 1500 natuknica, a 44 u obliku opsežnijih članaka (150 do 200 redaka), koji prelaze opseg leksikonskih natuknica i približavaju se enciklopedijskima.

Sadržaj svake natuknice povezan je uputnicama s drugim natuknicama, stručnim sadržajem u širem smislu, potkrijepljen zakonskim rješenjima, sudskom praksom ili konkretnim primjerima. Kako bi se osigurala stručna izjednačenost i ravnomjernost u obradbi teksta, uz poštovanje posebnosti u svim strukama, granama, područjima i disciplinama (njih 95), unaprijed je određen broj natuknica, tip članka i broj redaka za svaku od njih. No područja kanonskoga prava, europskoga, vojnoga prava i prava osiguranja te parlamentarni sustav i demokratski politički višestranački život dobili su više prostora, dijelom zbog praznina u dosadašnjim izdanjima Leksikografskoga zavoda, a dijelom što su te teme osobito zanimljive.

O pravnim povjesničarima, teoretičarima i državnim reformatorima izneseni su nužni podatci i činjenice te njihovo djelo koje ih je nadživjelo i s vremenom postalo općim dobrom, a nezaobilazno je za razvoj prava i pravne znanosti. U člancima o znamenitim (umrlim) hrvatskim pravnicima navode se, uz biografske podatke, njihova glavna djela ili ostvarenja u struci ili prinos nastavnoj djelatnosti.

Kao i druga značajna izdanja Zavoda, i *Pravni leksikon* ostvaren je vanjskom suradnjom. U njegovu se izradbu na početku 2003. uključilo pedesetak stručnjaka, a na posljetku je postignuta uspješna suradnja sa 152 suradnika. Pretežno su to iskusni znanstvenici i mladi stručnjaci svih četiriju hrvatskih pravnih fakulteta, ali i fakulteta kao što su pomorski, prometni, ekonomski, politološki, bogoslovni i dr. Hvalevrijedna suradnja ostvarena je sa stručnjacima znanstvenih i državnih ustanova, sudstva, odvjetništva, banaka, javnih djelatnosti te sa suradnicima iz inozemstva.

Zahvaljujući svima njima, zastupljene su i neke aktualne teme (reforma pravosuđa i državne uprave, sloboda i samostalnost medija, suzbijanje korupcije, poštovanje ljudskih i manjinskih prava) koje se tiču funkcioniranja pravne države i zrelosti demokracije u Republici Hrvatskoj – ne iz dnevnopolitičkih razloga ili samo načelno, nego s javnoga društvenoga, državotvornoga i pravnoga stajališta – kako bi se afirmirao sustav znanja, sposobnosti i rada te se i na taj način zauzelo za europsku budućnost Republike Hrvatske i boljitak njezinih građana.

Pravni leksikon pouzdan je vodič pravnicima, sucima, odvjetnicima, državnim službenicima i javnim djelatnicima. Nastavnicima i studentima pravnih fakulteta pregledan je strukovni podsjetnik. Sudski tumači, prevoditelji, diplomati, konzularno osoblje, novinari, poslovni stručnjaci, ekonomisti, politolozi, medicinari, građevinari, pomorci, zaposlenici i nezaposleni, povjerenici sindikata i udruga te svi koji se u svojem profesionalnom radu u struci susreću s pravnim pitanjima i propisima prepoznat će u *Pravnom leksikonu* koristan i zanimljiv priručnik. Leksikon će dati pouzdanu i razumljivu informaciju i čitatelju koji nije nužno pravnički obrazovan.

Osobita briga vodila se o hrvatskom pravnom nazivlju, koje se usustavljivalo prema jezičnom standardu i tradiciji izdanja Leksikografskoga zavoda. Iznimke su nazivi zatečeni u zakonima koji su na snazi (npr. organ, nadležnost, ustrojstvo, povreda, ništetan, ali i ništav, procesno i postupovno, i dr.).

Opsežan, ali ne i sveobuhvatan, *Pravni leksikon* prinos je leksikografskoj obradbi prava i pravne znanosti, i kao takav, uz funkciju pouzdanoga informatora, postat će, nadati se, referentno javno djelo i temelj buduće pravne enciklopedije Leksikografskoga zavoda.

Glavni urednik